

Värdegrundsdokumentet är framarbetat av och för socialförvaltningen i Degerfors kommun, samt antaget av socialnämnden 2012-10-10.

Text: Jeanette Karlsson och Sture Gustafsson.

Illustrationer: Bo Qvist och Ila Örtlund

Layout: Pernilla Johansson, Örntjänst, Karlskoga kommun

Tryck: Örntjänst, Karlskoga kommun

Illustration: Bo Qvist

Värdegrund

- att göra gott för den enskilde

Innebär att:

- se varje människa som en unik person med rättigheter och möjligheter
- slå vakt om varje människas integritet och värdighet
- slå vakt om alla människors lika värde, oavsett yttre omständigheter
- varje människa har rätt till ett gott liv

Illustration: Bo Qvist

DEGERFORS
KOMMUN

Värdegrund

Vi måste alla ha ett etiskt förhållningssätt i våra liv, såväl i våra privatliv som yrkeslivet. Då vi dagligen ställs inför etiska dilemman i våra arbeten är förhoppningen att den gemensamma värdegrunden ska vara en hjälp för socialförvaltningens personal i dess möten med människor, så att dessa blir goda möten.

I varje samhälle finns på olika nivåer värderingar som uttrycker grundläggande värden. **Det är detta vi kallar värdegrund.**

Dessa värderingar utgörs för socialförvaltningens verksamhetsområde bland annat av övergripande lagstiftning såsom Förenta Nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, Barnkonventionen och Regeringsformen. Också i mer riktad lagstiftning såsom Socialtjänstlagen (SoL), Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) finns grundläggande värderingar.

Värdegrunden utgår från en människosyn som poängterar att alla människor har lika värde, oavsett fysiska och psykiska förmågor, sociala omständigheter samt etniskt ursprung. Även vissa föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen (SOS) tydliggör vilka värden som ska ligga till grund för vår verksamhet.

Levande värdegrundsarbete

Värdegrundsdokumentet har medvetet hållits generellt, eftersom verksamheterna inom socialförvaltningen ser olika ut.

Tanken är att varje verksamhet ska kunna känna igen sig och använda det som grund i det dagliga arbetet men också vid samtal om värderingar och förhållningssätt vid exempelvis APT:er, teamträffar och fortbildning i etik samt vid introduktion av nyanställda.

Fokus i denna skrift ligger på mötena med de enskilda vi möter i vårt dagliga arbete, men kan och ska även tillämpas i våra möten med varandra som personal och anhöriga. Dessa möten ska ju givetvis också vara goda.

I mångt och mycket kan värdegrundsdokumentet sägas utgå från ett salutogent förhållningssätt, dvs ett hälso- och befrämjande förhållningssätt där meningsfullhet, begriplighet och hanterbarhet utgör centrala värden.

Värdegrunden byggs upp av gemensamma värderingar om hur vi ska bemöta varandra, beskriver det förhållningssätt vi ska ha då vi utför vårt arbete, men också då verksamheten planeras.

Detta är en process som innebär att värdegrundsarbetet ständigt måste pågå...

Meningsfull tillvaro

Den enskilde ska ges möjlighet att ha ett aktivt och meningsfullt liv i gemenskap med andra.

När det gäller en meningsfull tillvaro så måste man alltid utgå från den enskilde individen för att ta reda på vad som upplevs meningsfullt för just den personen. Andra saker kan sägas vara generella.

Att bli sedd och bekräftad är mycket viktigt för alla människor. Ett gott liv kräver gemenskap och att bli tagen på allvar. Att bli sedd och bekräftad behöver även innefatta möjligheter att utvecklas samt ha tillgång till kultur och andlighet.

Även om man har funktionsnedsättningar är ett gott liv möjligt, vilket naturligtvis kräver mycket av omgivningen. Gäller också i livets slutskede, - i den palliativa vården.

Illustrationer: Ila Örtlund

Gemensam värdegrund

Tidigare har "Degerfors kommuns verksamhetsidé för socialförvaltningen" utgjort utgångspunkten för den värdegrund som ska präglade förvaltningens arbete;

"Vi ska aktivt arbeta för att ge enskilda människor som behöver vårt stöd, den service, vård och det skydd som finns fastställd i gällande lagstiftning, för att därigenom skapa förutsättningar för dem att leva ett självständigt liv".

Kopplade till denna var följande nyckelord som skulle vara vägledande: respekt, lyhördhet, helhetssyn, flexibilitet, utveckling samt kvalitet. Detta värdegrundsdokumentet kommer att ersätta ovanstående nyckelord.

Arbetet med att utforma en värdegrund för socialförvaltningen har skett i dialog med medarbetarna inom förvaltningen: Genom arbeten vid samtliga APT:er har tankar, idéer och synpunkter framarbetats, vilka förts vidare genom en referensgrupp bestående av ett tjugotal medarbetare som träffats två heldagar för att arbeta vidare med materialet. Detta har sorterats in under de underrubriker som anges i SOSFS 2012:3 allmänna råd gällande Värdegrunden i socialtjänstens omsorg om äldre samt i en rubrik "övrigt". Berörda intresseorganisationer har inbjudits att ta del av och ge sina synpunkter på arbetet. Slutligen har detta sammanställts i detta dokumentet.

Att handla etiskt

Vi ställs dagligen inför etiska dilemman i vårt arbete vilket innebär att vi ständigt måste reflektera över *vad, hur* samt *för vem* vi gör saker i vår verksamhet.

Vad menas med etik?

Etik brukar förklaras som ett reflekterande över rätt och orätt, gott och ont. Man kan också förklara det som filosofen Harald Ofstad: *Etik är att ta det allvarliga allvarligt*. Moral är etikens praktik i handling.

Etikens uppgift är att hjälpa oss att handla ansvarigt. Det innebär att vi behöver vara kritiska och ifrågasätta det invanda och oss själva, ja även det som står i lagar och olika dokument. Det etiskt rätta är inte alltid lika med det juridiskt rätta. Att enbart följa lagar och förordningar fritar oss inte från etiskt ansvar.

Makt och människa

Alla människor har makt. Makt är en förutsättning för att kunna utföra ett uppdrag. Men makt är inget självändamål. Makt får inte utövas för maktens skull. Då blir makt maktmissbruk.

Detta blir påtagligt då man möter människor i en beroendesituation. Ty makten är då ojämnt fördelad. Personalen befinner sig i alltid i ett överläge. I de yrkesmässiga mötena uppstår olika maktsituationer som ska hanteras utifrån ett professionellt förhållningssätt.

Välbefinnande

Trygghet

Den enskilde ska ges möjlighet att leva och bo under trygga förhållanden.

För att möjliggöra att den enskilde ska kunna känna sig trygg i sin tillvaro är det viktigt att vi arbetar på ett sätt som skapar förtroende och trygghet. Här kan det handla om att säkerställa kontinuiteten i samband med insatserna, tex vem som ska utföra dem samt vid vilken tidpunkt.

Förändringar kan givetvis bli aktuella. Då ska den enskilde informeras på ett individanpassat sätt, så att tryggheten kan upprätthållas. Allra viktigast är att uppmärksamma och samtala med den enskilde om vad som skapar otrygghet samt vad som kan och ska göras för att skapa trygghet. Ibland har vi inte möjlighet att tillgodose alla behov och önskemål den enskilde har. Det är då viktigt att vara tydlig med vad den enskilde kan, eller inte kan, förvänta sig. Anhöriga och närstående är som regel också betydelsefulla för den enskilde varför ett gott samarbete med dem alltid ska eftersträvas.

Illustration: Ila Örtlund

Självbestämmande, delaktighet och individanpassning

Den enskilde ska visas respekt för och få stöd i sitt självbestämmande, vara delaktig i hur stöd och hjälp ges, samt få en individanpassad social omsorg och vård.

Utgångspunkten är att den enskilde, utifrån sina förutsättningar, har ett eget ansvar. Denne ska så långt som möjligt ska kunna påverka sin livssituation och upprätthålla sitt oberoende. Detta kan uppnås genom att personalen arbetar på ett sätt som säkerställer att hjälpen och stödet anpassas utifrån den enskildes behov, förutsättningar och önskemål.

Gott bemötande

Den enskilde ska uppleva bemötandet som respektfullt och värdigt.

I våra möten med den enskilde ska vi sträva efter att inta ett respektfullt och empatiskt förhållningssätt. Det kan i själva mötet komma till uttryck genom vårt beteende i form av kroppsspråk, ordval och tonfall mm. Men det handlar också om att vi ska lyssna och ta den enskilde på allvar. I det respektfulla bemötandet ingår att ge information på ett sätt som den enskilde förstår och att hålla överenskommelser.

Det är viktigt att påpeka att makt finns redan i människans existens. I och med att någon är född, så har denne rätt att leva – lagen ger honom eller henne den makten.

Etiska principer

Att göra gott för den enskilde innebär att:

- se varje människa som en unik person med rättigheter och möjligheter
  - som fri och som kan göra egna val. Viktigt att ta vara på personens resurser och utvecklingsmöjligheter, också i de små detaljerna. Även om personen har ett stort hjälpbehov, så ska denne ges möjlighet att göra så mycket som möjligt själv samt framföra sin åsikt gällande insatsen.
  - att se varje person som en individ, dvs inte per automatik kategorisera in människor utifrån vissa omständigheter t ex folkslag.
- slå vakt om varje människas integritet och värdighet
  - visa respekt och lyssna till den enskildes behov och önskemål.
  - respektera att vi som personal är gäster i hans eller hennes liv.
- slå vakt om alla människors lika värde, oavsett yttre omständigheter
  - människovärdet är lika oavsett bakgrund.
  - respekt för svaghet.
- varje människa har rätt till ett gott liv
  - bara den enskilde kan avgöra vad som är ett gott liv, vilket är vår uppgift att försöka förverkliga.

Vad får värdegrunden för praktiska konsekvenser?

Värdigt liv

Insatser av god kvalitet

Den enskilde har rätt till en social omsorg och vård med insatser av god kvalitet. Denna ska utföras av kunnig personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Dessutom ska kvaliteten i verksamheten systematiskt och kontinuerligt utvecklas och säkras.

Den goda kvalitén kan ses ur två perspektiv; dels den enskildes, dels organisationens. Ytterst är det den enskilde som avgör vad som är god kvalitet, vilket skiftar från person till person. Här måste man därför utgå från den enskildes behov och önskemål för att försöka tillgodose dessa, vilket kräver att personalen är lyhörd och empatisk.

Ett gott bemötande är direkt avgörande för upplevelsen av god kvalitet.

Illustration: Bo Qvist

Privatliv och integritet

Den enskilde ska ges möjlighet att leva sitt liv i enlighet med sin personlighet och identitet. Respekt ska finnas för den enskildes integritet, såväl rumslig som kroppslig.

Integritet innebär respekt för den enskilde som person. Personens integritet gäller alltid och får aldrig kränkas. Integriteten innebär också ett stort mått av självbestämmande – *autonomi*. Men i vissa undantags-situationer kan den enskilde sakna möjlighet till självbestämmande. Då är det omgivningen – personalen och ibland anhöriga – som får överta självbestämmandet. Men alltid med respekt för den enskildes integritet, det vill säga för honom eller henne som person.

Autonomins uppgift är att värna personens integritet. Med rumslig integritet menas att även den enskildes hem och ägodelar ska mötas med respekt, personalen är gäster i den enskildes hem. Tystnadsplikten innebär att den enskildes personliga förhållanden inte får föras vidare och är också viktig för att värna integriteten. Även dokumentationen kring den enskilde ska utföras med respekt.